

LES 11. MAAT EN RITME : DE ACHTSTE RUST (♯) ADEMHALINGSTEKEN (,)

a. Achtste rust (♯)

We zagen reeds in vorige lessen dat een kwartrust even lang duurt als een kwartnoot en een halve rust even lang duurt als een halve noot. Een achtste rust duurt dus ook even lang als een achtste noot, in de maat $\frac{2}{4}$ dus een halve tel.

b. Ademhalingsteken (,)

Het ademhalingsteken, ook wel eens komma of cesuur genoemd, geeft de plaats weer waar je in een muzikale zin het best kan ademen of geeft het einde van een muzikale zin weer.

Het is een komma-teken dat bovenaan de notenbalk wordt geplaatst.

LES 12. DYNAMIEK : MEZZO FORTE / ZINSBOOG

a. Mezzo forte

De "basisklankschakeringen" in de muziek zijn zacht en luid. Al de anderen zijn daarvan afgeleid.

Na piano (zacht) en forte (luid) hebben we een volgende klank-schakering : mezzo forte (*mf*), wat half sterk betekent.

b. Zinsboog

Legato is een Italiaanse term die "gebonden" betekent (komt uit het Latijn : ligare, wat verbinden betekent).

In de muziek wordt legato aangegeven door een zinsboog of een legatoboog, een boog die 2 of meerdere noten – van ongelijke toonhoogte – verbindt.

LES 13. MAAT EN RITME : ZESTIENDE NOTEN

Een kwartnoot kunnen we onderverdelen in 4 zestiende noten (). Elke zestiende noot duurt dan $\frac{1}{4}$ van een tel.

Nikolai Rimsky-Korsakov (1844-1908): De vlucht van de hommel.

LES 14. DYNAMIEK : CRESCENDO / DECRESCENDO

Wanneer een melodie zacht of luid gespeeld of gezongen wordt, gebruiken we, zoals eerder gezien de termen "piano" en "forte".

Als de toonsterkte van een melodie geleidelijk verandert, spreken we van :

- crescendo = toenemen in kracht =
- decrescendo of diminuendo = afnemen in kracht =

LES 15. DE OPMAAT / FERMATE

a. Opmaat

Wanneer een stuk niet begint op de eerste tel van een maat, spreken we van een opmaat.

Er zijn twee strekkingen binnen de muziek over het aantal tellen in de laatste maat, wanneer een stuk met een opmaat begint.

1. De eerste en de laatste maat vormen samen een volledige maat.
2. De eerste en de laatste maat vormen samen een volledige maat als er sprake is van een herhaling.

Als er geen sprake is van een herhaling, is het in de praktijk weinig zinvol om de laatste maat onvolledig te laten.

Des win - ters als het re - gent dan zijn de paad - jes diep.

b. Fermate ()

Een fermate geeft aan dat de noot waarboven het teken geplaatst is, langer duurt dan de eigenlijke waarde. De noot wordt willekeurig aangehouden of, wanneer men in groep musiceert, tot de dirigent het einde van de noot aangeeft.

In historische zin werd de fermate aangeduid als eindpunt van een zin (cfr koralen), of om een al dan niet geïmproviseerde cadens op het fermate te spelen. Een andere, minder gelukkige term is *orgelpunt*. Dit heeft niets met het orgel te maken, maar wel met de *organicus punctus* uit de vroegste meerstemmigheid. *Organum* is een term uit de vroege vocale polyfonie. Later zagen de zangers aan dat teken dat ze aandacht moesten schenken aan elkaars zangpartij, eerder dan aan de vaste maat: het samen beëindigen van een zin of het blijven staan op een noot tot alle stemmen bijeen komen in context van een canon.

O Haupt voll Blut und Wunden, voll Schmerz und voller Hohn! O
 O Haupt, zu Spott gebunden mit einer Dornenkrone!
 Haupt, sonst schön geziert mit höchster Ehr' und Zier, jetzt
 aber hochschmiffert: grüßest du mich!

Hans Leo Hassler (1564-1612) : Koraal "O hoofd vol bloed en wonden".

LES 16. MELODIE : DE NOOT FA

De noot fa plaatst men op de notenbalk tussen de 1ste en 2de lijn. De afstand tussen de noten mi en fa is een kleinere afstand dan bvb. tussen de re en de mi, men spreekt hier van een halve toon.

(zie ook les 18, de toonladder van do).

LES 17. MELODIE : DE NOOT SI / DA CAPO AL FINE

a. De noot si

De noot si vinden we op de notenbalk terug op de 3de lijn.

Tussen de si en de do is er, net zoals bij de mi en de fa, maar een halve toon. Op een pianoklavier zien we dat er tussen deze noten geen zwarte toets ligt.

b. Da Capo al Fine (D.C.)

Da Capo (Italiaans) betekent "vanaf het begin". Als we in een muziekstuk D.C. of Da Capo zien staan, herhalen we het stuk terug vanaf het begin.

Een uitbreiding die vaak voorkomt is Da Capo al fine, dit betekent dat er herhaald wordt vanaf het begin tot aan het woord "fine" (einde).

Als een 1ste deel herhaald wordt, wordt deze herhaling meestal weggelaten bij de Da Capo.